

Poezie nepřebývá jen v knihách

Jiří Weinberger (* 1946) je původním povoláním matematik. Kromě matematicko-fyzikální fakulty vystudoval i herectví na Lidové škole umění. Jeho jméno najdeme pod odbornými články o technických systémech i pod hravými básničkami, povídkami, písněmi či scénáři kabaretů, kde sám hraje a zpívá. Autorova poetická příručka *Učíme děti myslet a mluvit* nás inspirovala k rozhovoru o vztahu dětí a poezie.

TEXT: JAN NEJEDLÝ, FOTO: ARCHIV

Co může poezie dítěti zprostředkovat jiného než matematika nebo fyzika?

Matematika může být jednou z průprav pro psaní a vnímání poezie. A naopak, poezie může být průpravou pro intuici, která je v matematice čidlem, jímž hledáme řešení úloh, budujeme nové teorie atd. Nevěřím tomu, že dobrá poezie může být nepřesná, ale dejme pozor, pojem přesnost je na hřišti, kterému říkáme mezilidská komunikace, mnohem obecnější než v matematice. Ne každému se matika, fyzika nebo astronomie otevře tak, aby se tam ve zdraví setkával s lidmi i sám se sebou. Poezie může být dalším z mnoha míst, kde člověk nebude beznadějně sám.

Není v dětské poezii nějaký pozůstatek magie? Viz zařikávací typu: „Pověď se mi, bábovičko, jestli se mi nepovedeš, tak do Prahy nepojedeš...“

Myslím si, že ano. Na druhou stranu, ve vývoji magie mohla sehrávat významnou roli právě dětská poezie.

Mohou děti porozumět modernímu básnictví? Třeba některé surrealistické experimenty se přímo inspirovaly dětskou hrou se slovy.

Třeba si ti básníci vzpomněli na své dětství a uvědomili si, že dítě má dost rozumu na to, aby si mezi realismem a surrealismem nevystavělo barikádu. Bohužel škola, pokud v ní nejsou v rolích učitelů autentické osobnosti, děti o tuto část jejich přirozeného rozumu ze všech sil připravuje.

Jakým druhem poezie je dobré u dětí začínat?

Nevěřím univerzálním receptům. S každou mou vnučkou by hodina poezie,

kdybych se náhle rozhodl něco takového uspořádat, začala kvalitními knížkami rozházenými po stole a výzvou: „Vyber si!“ A potom: „Nalistuj, co si spolu přečteme!“

Které básníky kromě těch tradičních, jako je Hrubín nebo Žáček, byste doporučil dětem školou povinným?

Připomenu jen, koho nevynechat: Emanuela Fryntu a Antonína Přídala.

Jak jste se dostal k poezii vy?

Přece když jsem začal žvatlat a pak i mluvit! Potom mě asi potkávaly stejné knížky jako ostatní děti. Své aktivní napojení na to, co mě na poezii baví dodnes, přičítám zejména setkání s písněmi V+W a S+Š, s důrazem na některé texty Jiřího Suchého. Přečetl jsem méně knih, než si čtenář tohoto rozhovoru pravděpodobně myslí, ale od puberty jsem četl - a často nedočel - vše, co mi přišlo do rukou. Relativně nedávno na mě mělo velký vliv překládání básní amerického autora Ogdena Nasha. Od třetí dekády mého života mě dodnes zajímá postmoderní poezie Jana Vodňanského. V pubertě, tedy kolem roku 1960, na mě při poslechu písní S+Š odněkud namyšleně vybafla: „To bych přece dokázal taky!“ Byl to sice nesmysl, ale ovlivnil mě významně. Patřím od té doby k autorům, kteří když píšou, tak slyší. Týká se to nejen mých veršů, ale také mé prózy. A má

Poezie může být dalším z mnoha míst, kde člověk nebude beznadějně sám.

to svůj protějšek v dodnes živě provozovaných literárních kabaretech.

Jak vzpomínáte na svá školní léta z hlediska čtenářství?

Ze základní školy si z četby nepamatuji skoro nic. Na střední všeobecně vzdělávací škole, dnes se tomu říká gympl, to bylo lepší. Češtinu i ruštinu nás učily osobnosti s nefalšovaným vztahem k literatuře, a tedy i k poezii. O poezii občas promluvil i náš učitel matematiky a jeho tipy, co si přečíst, byly úctyhodné. O desítky let později jsem zjistil, že svéráznou poezii taky píše, a od té doby si své nové knížky navzájem předáváme.

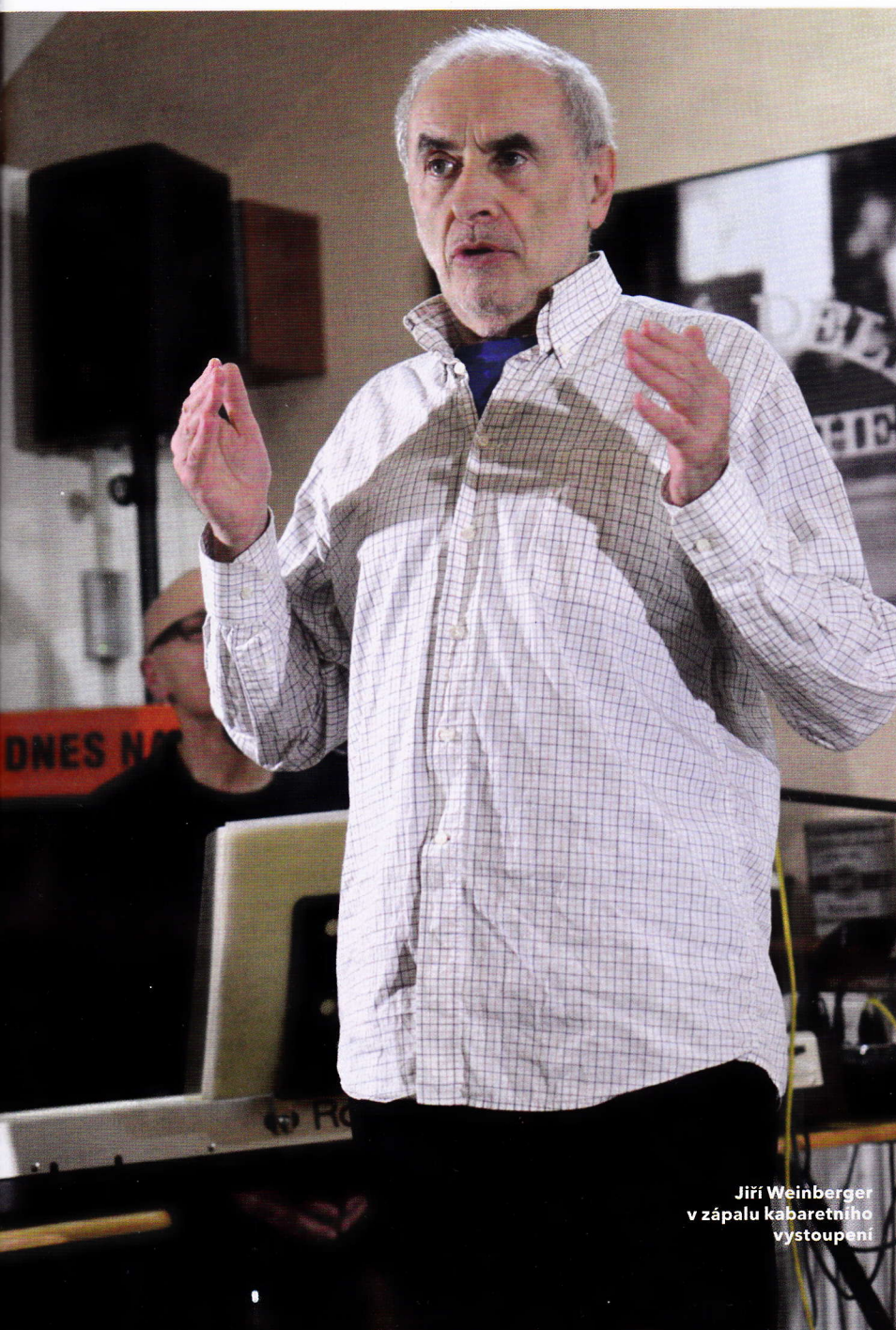
Kde hledáte pro své básně inspiraci?

Za prvé: Když dostanu termínovaný úkol, stává se z něj inspirace. Za druhé: Často si inspirace nachází mě. Třeba předevčírem jsem dostal od jedné známé ufnukaný e-mail, v němž ale bylo několik neotřelých výrazů. Něco mi luplo v hlavě a skoro obratem jsem z toho materiálu vyrobil docela dobré tři sloky. Pomocníkem mi byla posedlost najít pro tu báseň neotřelé rýmy. Opravdu pomocníkem, ne přítěží. A za třetí: Impulzem může být ledacos. Zaslouchané slovo, sen, vjemy při usínání nebo probouzení. Břehy, ke kterým si lze představit most, nebo most, ke kterému si lze domyslet břehy.

Jde poezii „naučit“, nebo jen předat lásku k ní?

Poezie se může zjevit všude, kde je vzduch k dýchání. Počátek poezie je podle mého názoru v interakci mezi lidmi - bez ohledu na věk jednoho, druhého či dalšího, a to v duchu Werichovy věty: „Jde o to, slyšet partnera a normálně mu

Poezie se může zjevit všude, kde je vzduch k dýchání.

Jiří Weinberger
v zápalu kabaretního
vystoupení

odpovědět." Tady začíná láska, a to i láska k poezii. Mylí se, kdo si myslí, že poezie přebývá hlavně v knihách.

Mají se básně rozebírat a hledat, co tím chtěl básník říci?

Musel bych si nejprve ujasnit kdo, s kým a proč. A také co se míní slovem rozebírat. Když si představím dvojici učitel-dítě, nabídnou odpověď: Poptávka by měla vzniknout na straně dítěte. Neboli: drtit rozborem básně skrz evidentní nezáměr pokládám za nešťastné. Dobrý učitel by ovšem měl umět aspoň občas zájem vyvolat. Tlakem na pilu si kazí šanci uspět v tom aspoň někdy příště.

Ve své knize Učíme děti myslet a mluvit používáte tzv. schůdky, tedy odstupňovanou škálu různě složitých básniček. Je cesta k poezii postupná?

Ta kniha je v prvním plánu určena dospělým, tedy rodičům a učitelům. Jako inspirace, povzbuzení a také jako připomenutí, že poezie, jak já ji vnímám, může být součástí přemýšlení o čemkoli. Dospělý, který by postupoval striktně podle schůdků v mé knize a neřídil se svým rozumem a okamžitým ohledem na svého partnera, tedy dítě, by asi postupoval nešikovně.

Dětská lidová slovesnost je dnes založena především na parodii. Považujete parodii za pokleslý žánr?

Žádný žánr nepovažuji a priori za pokleslý. Pokleslé jsou jen konkrétní výtvořky.

Pochopí děti nonsens? Smysl nemsylu?

Nonsens i jeho vnímání závisí na kontextu, stejně tak u dítěte jako u dospělého. Jasně to říká Emanuel Frynta: Nonsens se opírá o reálně existující děj u konzumenta, kam patří nejen zvědavost, fantazie a blažené sny, ale i úzkosti a stesky. Míří tím k nonsensu jako k aktuálnímu prožitku. Takzvaní realisté si myslí, že se jejich nonsens netýká a své prožitky typu nonsensu odmítnou takto pojmenovat. Máme na to v češtině pěkné přísloví: Odříkaného chleba největší krajíc.

Co dělat, když se v rodině objeví malý básník?

Skoro nic. Nepřechválit a neodradit. Umístit dobré knížky na nízkou polici, aby si z ní děcko mohlo bez ptaní kdykoli knihu vyndat. Vůbec mu nemluvit do toho, jak recituje. Většina z nás má totiž o tom, co je dobrá recitace, velice bludné představy. Koupit nadanému i méně nadanému dítěti hezký sešit, do kterého si může své texty zapisovat. A dbát na to, aby knihy vyndané z police zase uklízelo. Básník nechť není privilegovaným živočichem.